

Callistemon viminalis (Red bottlebrush)

Classification-

Kingdom- Plantae

Division- Magnoliophyta

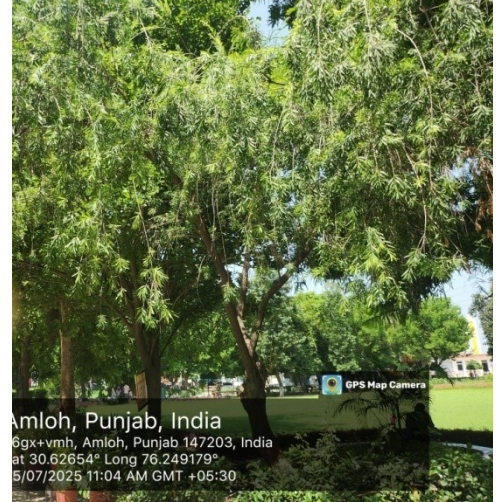
Class- Magnoliopsida

Order- Myrtales

Family- Myrtaceae

Genus- *Callistemon*

Species- *viminalis*

Habitat- It thrives well in Punjab's subtropical climate and adapts easily to well-drained soils and full sunlight. Typically found along stream banks, watercourses, and floodplains in tropical and subtropical climates; tolerant of drought and periodic flooding.

Morphology- *Callistemon viminalis* is a medium-sized evergreen shrub or small tree, usually growing 4–10 meters tall. It has a distinctive weeping or pendulous growth habit with long, slender, hanging branches. Leaves are narrow, linear to lanceolate, aromatic when crushed, and arranged alternately. The showy red flowers are borne in dense cylindrical spikes resembling bottlebrushes, composed of numerous long stamens, which are the most prominent floral part. Bark is fibrous and grey to brown, often peeling in strips. The fruit is a small woody capsule containing fine seeds.

Economic Importance-

Planted along stream banks and roadsides for erosion control and beautification. Flowers attract pollinators such as bees, birds, and butterflies.

कैलिस्टेमॉन विमिनलिस (चील)

वर्गीकरण-

जगत – पादप

विभाग – मैग्नोलियोफाइटा

वर्ग – मैग्नोलियोप्सिडा

क्रम – मर्टेल्स

कुल – मर्टेसी

जाति – कैलिस्टेमॉन

प्रजाति – विमिनलिस

आवास (Habitat)

यह पंजाब की उपोष्णकटिबंधीय जलवायु में अच्छी तरह पनपता है और सूरज की रोशनी और अच्छी जल निकासी वाली मिट्टी में अच्छी वृद्धि करता है। सूखे और कभी-कभी बाढ़ वाले क्षेत्र दोनों में जीवित रह सकता है।

आकृति-विज्ञान (Morphology)

मध्यम आकार का सदाबहार झाड़ी या छोटा पेड़ (4–10 मीटर)। शाखाएँ लंबी, पतली और लटकने वाली होती हैं। पत्तियाँ संकरी, वैकल्पिक और कुचले जाने पर सुगंधित होती हैं। लाल रंग के फूल बेलनाकार गुच्छों में होते हैं, जो बोटल ब्रश की तरह दिखते हैं। छाल भूरे से स्लेटी रंग की होती है और पट्टियों में उतरती है। फल छोटे, कठोर कैप्सूल होते हैं जिनमें बीज होते हैं।

आर्थिक महत्व (Economic Importance)

नदियों के किनारे और सड़कों के पास कटाव नियंत्रण के लिए लगाया जाता है।

मधुमक्खियाँ, पक्षी और तितलियाँ इसके फूलों से आकर्षित होती हैं, जो परागण में सहायक हैं।

ਕੈਲਿਸਟੇਮੋਨ ਵਿਮਿਨਲਿਸ (ਲਾਲ ਬੋਤਲ ਬਰਸ਼)

ਵਰਗੀਕਰਨ-

ਰਾਜ – ਪੰਜਾਬ

ਵਿਭਾਜਨ – ਮੈਗਨੋਲੀਓਫਾਈਟਾ

ਵਰਗ – ਮੈਗਨੋਲੀਓਪਸਿਡਾ

ਕ੍ਰਮ – ਮਿਰਟੇਲਸ

ਪਰਿਵਾਰ – ਮਿਰਟੇਸੀ

ਜੀਨਸ – ਕੈਲਿਸਟੇਮੋਨ

ਪ੍ਰਜਾਤੀ – ਵਿਮਿਨਲਿਸ

ਆਵਾਸ (Habitat)

ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਉਪ-ਉੱਸ਼ਣ ਕਟਬੰਧੀ ਹਵਾਮਾਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਨਿਕਾਸ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਉਗਦਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਈ ਕੰਢੇ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਬਾੜਾਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਕਾ ਅਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾੜਾਂ ਨੂੰ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਕਾਰ-ਰਚਨਾ (Morphology)

ਦਰਮਿਆਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰਾ ਬੂਟਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ ਦਰੱਖਤ (4–10 ਮੀਟਰ)। ਲੰਬੀਆਂ, ਪਤਲੀਆਂ ਅਤੇ ਝੁਕਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ। ਪੱਤੇ ਸੁਗੰਧਿਤ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੋਤਲ-ਬਰਸ਼ ਵਰਗੇ ਗੁੱਛਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛਾਲ ਭੂਰੀ ਤੋਂ ਸਲੇਟੀ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਝੜਦੀ ਹੈ। ਫਲ ਛੋਟੇ ਕਠੋਰ ਕੈਪਸੂਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ (Economic Importance)

ਦਰਿਆਈ ਕੰਢਿਆਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਟਾਅ (erosion) ਰੋਕਣ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਖੀਆਂ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਤਿਤਲੀਆਂ ਇਸਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਾਗਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।